

Thukydid: Perikles' gravtale (uddrag)

Den athenske historiker Thukydid (ca. 460-ca. 400 f.Kr.) skrev et værk, der omhandlede Den peloponnesiske Krig mellem Athen og Sparta (431-404 f.Kr.). Athenerne havde den skik, at de, der faldt for fædrelandet i krig, fik en statsbegravelse i Dipylon-området; her holdt en af statens bedste mænd hæderstalen over dem. Over de første døde i Den peloponnesiske krig holdt Perikles gravtalen i vinteren 431 f.Kr.

10 [...] Så vil jeg da begynde min tale med først at mindes vores forfædre; thi ikke alene pligten men også sansen for det passende byder, at der ved en lejlighed som den nærværende ydes dem denne ihukommelsens ære. De har jo uden afbrydelse beboet vores land som det samme folk, og således har de ved deres dygtighed gennem slægtleddenes uafbrudte rækkefølge lige indtil nutiden overgivet os det i arv, frit og uafhængigt. Men har de fortjent ros, så gælder det samme dog endnu mere for vores fædre¹; thi foruden det, de havde arvet, har de med svære anstrengelser vundet det store herredømme, vi nu besidder, og efterladt os nulevende denne forøgede arv. Det, vi derudover besidder herredømmet over, har vi selv – vi, der står her, og som i dette øjeblik endnu nærmest er i vores modne år – yderligere føjet til derved, at vi har styrket det og udstyret staten i alle henseender således, at den er fuldt ud selvberørende, både med hensyn til krigens og til fredens behov. Vores fædres og vores egne krigsbedrifter, hvorved nu alt dette er vundet, eller hvorved vi selv eller de lejlighedsvis med frejdig iver har forsvaret noget af det mod angreb fra barbarer eller hellenere, skal jeg imidlertid lade uomtalte her, da jeg ikke vil føre vidtløftig tale for tilhørere, der selv ved god besked. Men beskaffenheden af såvel hele vores færd og stræben, det grundlag, hvorpå vi er vokset til vores nuværende magtstilling – som også grundet den statslige og sædelige livsordning, under hvilken og i medfør af hvilken denne vores stilling er blevet anselig – det er, hvad jeg først og fremmest vil skildre; derefter skal jeg så også komme til lovprisningen af de faldne her. Thi det er min overbevisning, at det både under de nuværende omstændigheder burde være ganske passende, at dette blev omtalt, og at det i det hele taget kan være gavnligt, at hele den her forsamlede skare såvel af borgere som af fremmede får det at høre.

30 Vi har en statsforfatning, der ikke bruger fremmedes love som rettesnor, men i kraft af hvilken det snarere er sådan, at vi tjener som mønster for mange andre, fremfor at vi efterligner andre. Og ser man på dens navn, så kaldes den demokrati, fordi statsstyrelsen ikke er lagt i et mindretals, men i flertallets hænder. Ser man på dens væsen, er det således, at lovene giver alle borgere lige rettigheder med hensyn til deres private anliggender. Men når det gælder deltagelsen i styrelsen af samfundets fælles anliggender, udpeger den offentlige mening fortrinsvis den enkelte, alt efter om han nyder et godt ry i den ene eller anden henseende, idet man ikke tager hensyn til klassetilhørsforhold, men tværtimod dygtigheden. Ej heller finder nogen, der ganske vist er fattig, men dog i stand til at udrette noget godt for staten, vejen hertil spærret for sig på grund af sin ydre stillings ringhed.

40 Og ligesom frihed præger vores borgerlige samliv med hensyn til det offentlige livs forhold, så gør den det også med hensyn til hele vores færden i det daglige liv. Vi holder ikke mistænksomt

¹ Hermed mener han sandsynligvis generationen mellem Perserkrigene og den såkaldte Trediveårsfred i 445 f.Kr.

øje med hinanden; vi nærer ikke vrede mod vores nabo, fordi han muligvis i en eller anden handling følger sine egne luner, ej heller tilføjer vi hinanden sådanne ydmygelser, der måske ikke påfører nogen materiel skade, men dog er sårende i medborgernes øjne.²

5 Men mens vi således ikke lægger tvang og tryk på hinanden i vores daglige omgang, tillader vi os derimod i vores offentlige liv ingen udskejelser. Og det er navnlig en sømmelig respekt, der driver os til at adlyde dem, der til hver en given tid beklæder myndighedsposterne, samt også lovene, og blandt disse først og fremmest dem, der er givet for at beskytte alle, der lider uret, såvel som dem, der ganske vist er uskrevne, men hvis krænkelse dog bringer almen anerkendt skam over dem, der overtræder dem.

10 Dernæst har vi jo også i overmåde rigeligt mål fundet på måder til at skaffe vores ånd hvile fra anstrengelserne. Festlege og offerhøjtider har vi jo uafbrudt hele året igennem, og vores private boliger er smagfuldt og smukt indrettede. Den fornøjelse, som alt dette dag for dag skaffer os, forjager tyngde og mørke fra sindet. Endvidere medfører vores bys storhed, at alt muligt strømmer ind til os fra alle Jordens kanter; og derved opnår vi også at kunne bruge og nyde de
15 goder, der findes i den øvrige verden, med ganske den samme følelse af, at de tilhører os selv, som de goder, der frembringes her i vores eget land.

Også med hensyn til forberedelsen og indøvelsen af krigsførelse er vi forskellige fra vores modstandere, nemlig på følgende punkter. For det første holder vi vores by åben for alle, og vi hindrer aldrig noget menneske i enten at lære eller at se noget dér ved at jage fremmede bort,
20 selv om nogen af vores fjender måske kunne have fordel af det, hvis de lærte det at kende, fordi vi ikke holdt det skjult.³

Vi sætter nemlig ikke vores fortrøstning til snedige foranstaltninger for at dække os selv og narre fjenden, men meget mere til det frejdige mod til at gå i kamp, der vokser ud af vores eget væsen. Og hvis vi dernæst ser på ungdommens opdragelse og uddannelse, så jagter vores
25 modstandere jo lige fra barnsben efter mandhaftighed under møjsommelige hårdningsøvelser. Vores levevis derimod er tvangfri, uden at vi dog af den grund på nogen måde besidder mindre mod til at gå lige så store farer i møde. Et bevis herpå er, at mens lakedaimonierne⁴ ikke nøjes med deres egen krigsmagt, når de rykker i felten mod vores land, men tager alle deres forbundsfæller med sig, så har vi kun vores egen styrke med os ved angreb på andres land; og vi
30 vinder da i de fleste tilfælde uden vanskelighed sejr i kampen på fremmed grund over dem, der forsvarer deres eget ildsted. Og hidtil har ingen fjende endda stødt på hele vores samlede krigsmagt, fordi vi jo på én gang både bestræber os på søkrigen og sender folk fra vores eget mandskab ud til mange forskellige operationer på landjorden.

Dog er vores fjender måske hist og her kommet i kamp med en eller anden mindre afdeling af
35 vores styrker; og når noget sådant sker, og de så vinder sejr over nogle få stykker af os, så praler de af, at de har drevet os alle tilbage; men bliver de overvundet, så påstår de, at det var os alle sammen, de bukkede under for. – Men for resten, idet vi følger denne vores grundsætning om at vove os ud i fare mere med et let og ubekymret sind end med en på anstrengelser bygget øvelse og snarere med en mandighed grundet i vores væsen end en, der er fremtvungen ved
40 løvbud, vinder vi også herved visse fordele; vi plager os ikke på forhånd for de lidelsers skyld,

² Der tænkes muligvis her på ydmygende straffe, som til tider anvendtes i Sparta for at disciplinere borgerne.

³ Skal igen ses i modsætning til Sparta, der hemmeligholdt deres statsvæsen

⁴ Dvs. spartanerne

der endnu ligger gemte i fremtidens skød; og over for dem, vi virkelig kommer ud for, viser vi os ikke mindre modige og modstandsdygtige end dem, der bestandigt gør sig møje og besvær.

5 Dog er det ikke alene i disse henseender, at vores stat fortjener at blive beundret; det gør den også, mener jeg, i endnu adskillige andre. Vi søger nemlig simpel skønhed og dannelse uden blødagtighed. Rigdom benytter vi som anledning til dåd, ikke som stof til pral; og det regnes ikke nogen til skam i ord at indrømme fattigdom, men det regnes tværtimod til skam ikke at søge at undslippe dette gennem arbejde.

10 Hos os tager man sig desuden helt uden forskel omhyggeligt både af sine egne hussager og af statens anliggender, og samtidig med at man har sin opmærksomhed rettet mod andre opgaver, forsømmer man ikke at sætte sig behørigt ind i statens sager. Vi er nemlig de eneste, der anser den, som forholder sig ganske udeltagende over for disse sager, for ikke blot en stiltfærdig tilbageholdende person, men for en ganske uduelig mand; og derfor er vi ligeledes de eneste, der selv i egen person enten træffer afgørelsen i sagerne eller dog søger at vinde den rette forståelse af dem. Vi nærer nemlig den overbevisning, at udførelsen i handling ikke lider skade af drøftelsen i ord, men tværtimod ved, at man, før man skrider til at udføre, hvad der bør gøres i handling, ikke forud lader sig belære af ord. Thi dette er også en egenskab ved os, hvorved vi 15 fordelagtigt adskiller os fra andre, at vi i vores personer forener både den modigste handlekraft og den omhyggeligste overvejelse angående de foretagender, vi vil inklade os på; med de andre forholder det sig derimod således, at uvidenhed hos dem fører til dumdristighed, men omtanke 20 til ubeslutsomhed. Og spørges der om, hvem der bør regnes for de ypperste i mod, må de, der besidder det nøjagtigste kendskab både til farerne og til behagelighederne, men dog ikke af hensyn til sidstnævnte lader sig afholde fra at vove sig ud farerne, vel nok have retmæssigt krav på denne ros. [...]

25 Overhovedet kan jeg, for at sammenfatte alt i korthed, sige dette: Vores stat er en skole til opdragelse for Hellas; og desuden kan vistnok (det mener i det mindste jeg) hver enkelt mand hos os i medfør af den her rådende ånd møde frem med en selvberoende personlighed, og det i en grad, at han på en gang egner sig til de mest forskellige former for virksomhed og samtidig medbringer den største evne til med ynde og finesse at tilpasse sig alle slags forhold.

30

Thukydides 2.36-41. Da. overs. M. C. Gertz: *Thukydides's Historie*, Kbh. (1897-98). Sprogligt fornyet.